

Zesde Periodieke Verslag over de regio's: Samenvatting van de voornaamste bevindingen

Op 3 februari 1999 heeft de Europese Commissie het Zesde Periodieke Verslag van de sociaal-economische situatie en ontwikkeling van de regio's in de Europese Unie ("Zesde Periodieke Verslag") goedgekeurd. Het betreft het laatste van een serie verslagen die de Commissie om de drie jaar heeft uitgebracht. De verslagen hebben als doel een overzicht te geven van het cohesieproces, het regionale beleid en de problemen waarmee de regio's hebben te kampen. In het vervolg zal de Commissie overeenkomstig artikel 130B van het Verdrag van Maastricht driejaarlijkse verslagen over de economische en sociale cohesie uitbrengen, waarin soortgelijke analyses zullen worden opgenomen als die welke tot nu toe in de periodieke verslagen te vinden zijn. Het eerste dergelijke "Cohesieverslag" werd in 1996 goedgekeurd.

In het Zesde Periodieke Verslag wordt een groot deel van de informatie uit de eerdere verslagen en uit het Eerste Cohesieverslag (zie boven) geactualiseerd. Veel hoofdstukken bevatten echter ook nieuwe gegevens en analyses van de gevolgen voor de regionale economie en arbeidsmarkt van factoren als de toenemende mondialisering, de ontwikkeling van de informatiemaatschappij, de overgang op de euro en de uitbreiding van de EU naar het oosten.

Dit document bevat een samenvatting van het verslag, dat vier delen omvat:

- Belangrijkste ontwikkelingen van de afgelopen tien jaar in de regio's ten aanzien van economie, arbeidsmarkt en demografie;
- Analyse van de concurrentiekracht van regio's en van de belangrijkste factoren die daarvoor bepalend zijn;
- Veranderingen in de regio's die steun ontvangen uit de structuurfondsen van de EU;
- Ontwikkelingen in de 10 landen van Midden- en Oost-Europa (LMOE) die kandidaat zijn voor toetreding, en in Cyprus.

Het Zesde Periodieke Verslag van de sociale en economische situatie en ontwikkeling van de regio's in de EU komt op een belangrijk ogenblik voor de Unie in haar geheel en voor het cohesiebeleid in het bijzonder. De overschakeling op de euro is inmiddels begonnen en er is het vooruitzicht op uitbreiding met Midden- en Oost-Europese landen. Dit gebeurt tegen de achtergrond van toenemende internationalisering en een "tweede industriële revolutie", gebaseerd op informatietechnologie.

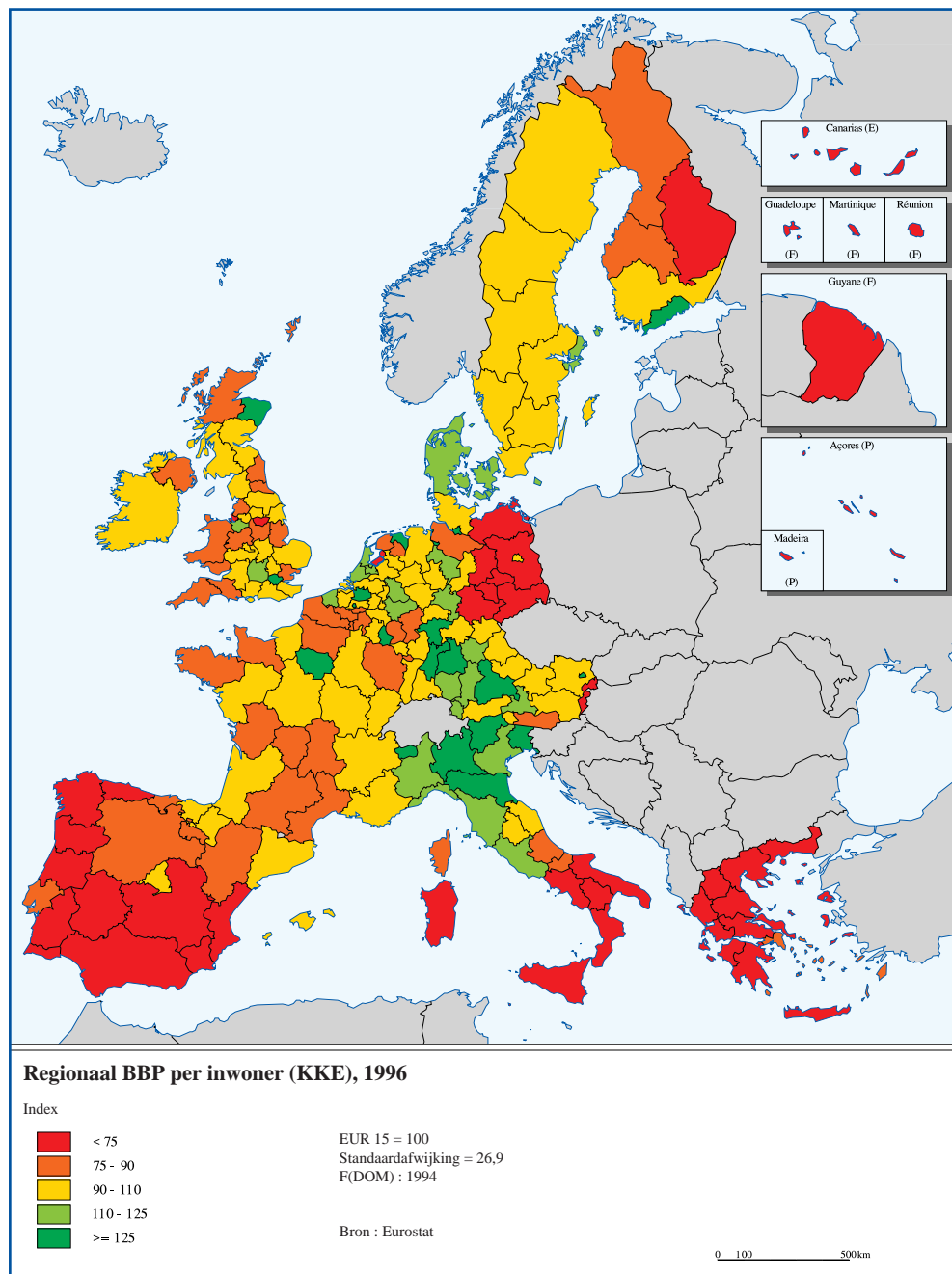
Al deze veranderingen hebben belangrijke gevolgen voor regionale economie'n en arbeidsmarkten en in dit verslag wordt achtergrondinformatie gegeven over sociale en economische ontwikkelingen in de regio's.

1. De toestand in de regio's

In de vorige periodieke verslagen en in het cohesierapport werden de eerste tekenen van echte convergentie van achterblijvende regio's gevonden, maar het beeld was niet helder, met zowel meer als minder duidelijke aanwijzingen voor convergentie. Het bewijs is nu onweerlegbaar: het BBP (of de productie) per hoofd in armere regio's groeit toe naar het EU-gemiddelde. Gedurende de tien jaren van 1986 tot 1996 hebben zich de volgende veranderingen in het BBP per hoofd voltrokken:

- in de tien regio's met het laagste BBP per hoofd nam het toe van 41% tot 50% van het EU-gemiddelde en in de 25 armste regio's van 52% tot 59%.
- in de vier cohesielanden nam het BBP per hoofd toe van 65% tot 76,5% van het EU-gemiddelde en zal het volgens voorspellingen tot 78% daarvan stijgen in 1999.

Dit is een ongewoon snel tempo van convergentie, zowel in historisch als internationaal perspectief. Het is voor een

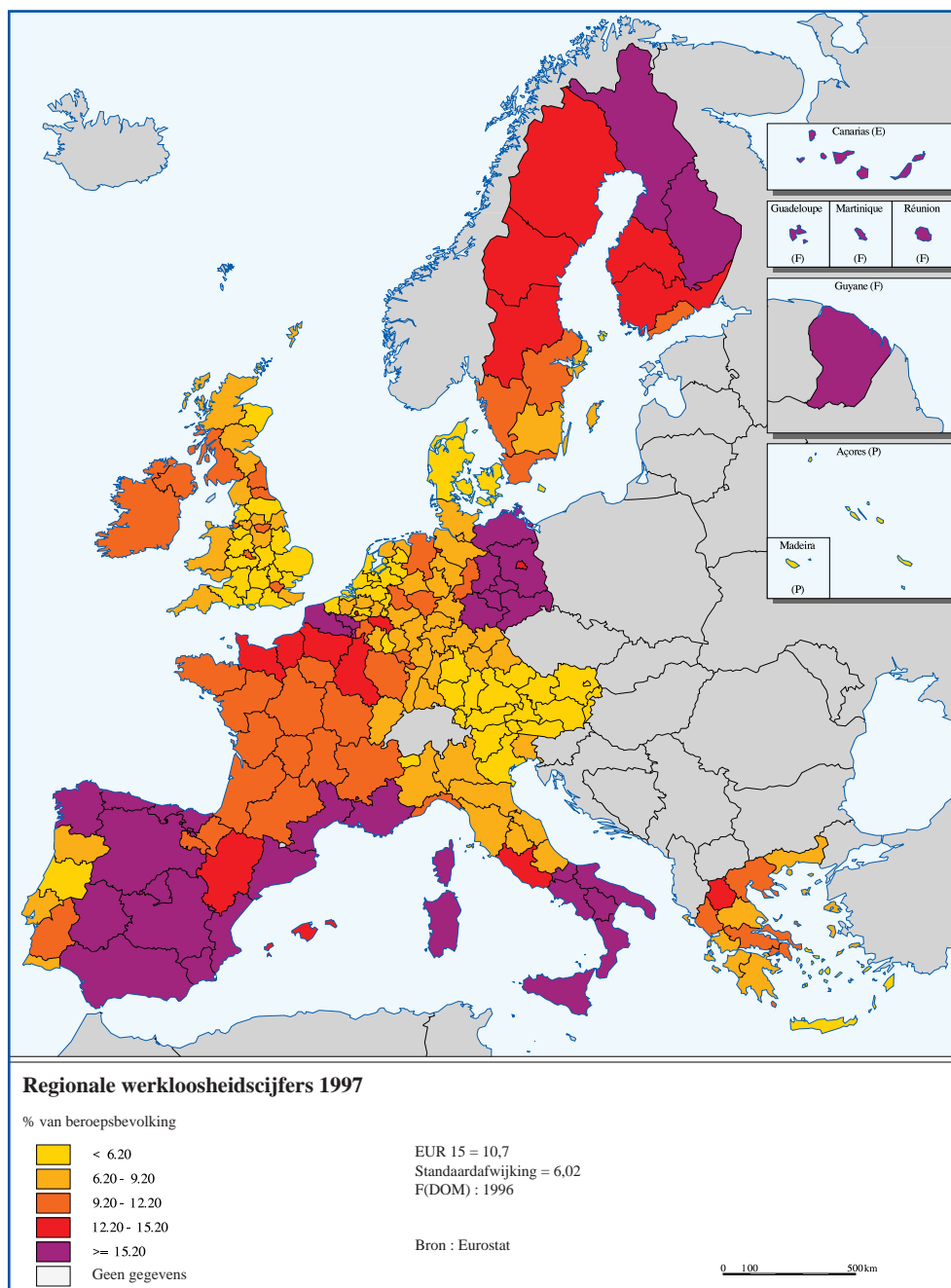

groot deel te danken aan verdergaande Europese economische integratie, maar ook de structuurfondsen hebben een belangrijke rol gespeeld. Zo zijn bijvoorbeeld exporten en importen van de vier cohesielanden naar en van de andere lidstaten van de EU in het afgelopen decennium reëel verdubbeld en thans gestegen tot 120 miljard ecu elk.

De vermelde percentages laten echter ook zien dat er aanzienlijke verschillen blijven bestaan, ook al gaat het inhaalproces relatief snel, en dat voltooiing ervan een generatie of langer kan duren. Voorts blijft er een groot verschil in ontwikkeling tussen

regio's, al treedt bij de meeste toch tenminste enige convergentie op. De achterblijvende regio's die het beter doen, met name hoofdsteden als Dublin en Lissabon, halen veel sneller in dan hun plattelandsomgeving. Dit geeft aan hoe belangrijk het is om de verdeling van de hulp periodiek te herzien, teneinde ervan verzekerd te zijn dat de beperkte middelen worden geconcentreerd op de regio's die dat het meest nodig hebben.

Hoewel de regionale productie convergeert, gaat het met de **werkgelegenheid** minder goed. Ondanks conjunctuurherstel sinds

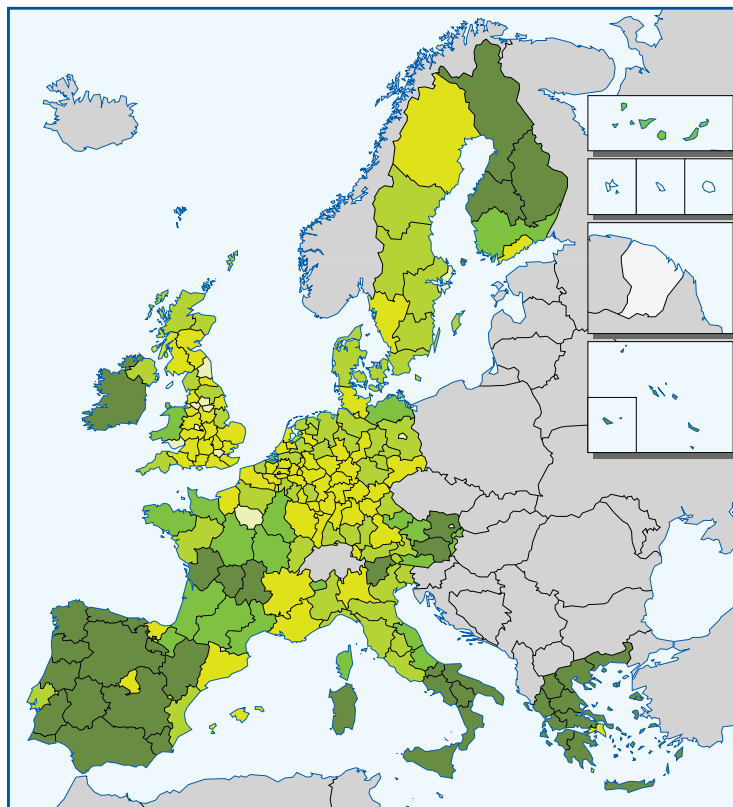
1994 bedroeg de werkloosheid in de EU nog bijna 10% op het eind van 1998, wat neerkomt op 16,5 miljoen mensen werkloos en zoekende naar een baan.

Toenemende werkloosheid heeft in de afgelopen 25 jaar sommige regio's veel meer getroffen dan andere. Een aantal heeft er nauwelijks last van gehad.

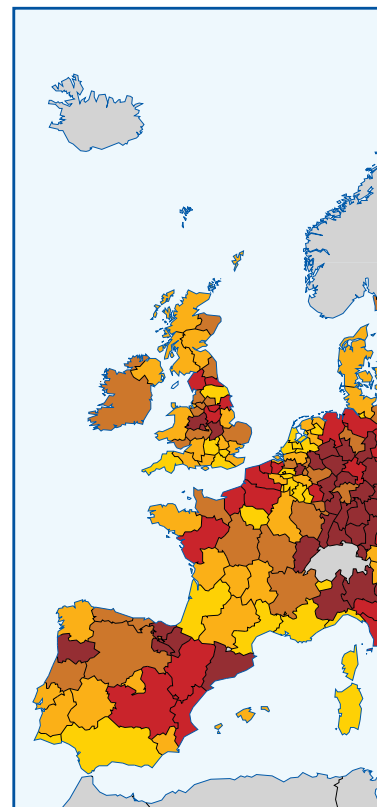
De 25 regio's met thans de laagste werkloosheid lijken erg op die van tien jaar geleden; hun werkloosheid is ongeveer 4% gebleven. Daar staat tegenover dat de werkloosheid in de zwaarst getroffen regio's is opgelopen van 20% tot bijna 24%.

Zorgwekkend is de omvang van de langdurige werkloosheid; 49% van de werklozen is al minstens een jaar zonder werk, 30% minstens twee jaar. Nauw verband daarmee houdt de uitsluiting van sommige personen en maatschappelijke groeperingen van de arbeidsmarkt - zoals veel vrouwen en jongeren. Deze vormen van werkloosheid zijn zeer verontrustend omdat ze nauwelijks worden beïnvloed door een gunstiger economie in het algemeen. Vooral de 25 regio's met de grootste werkloosheid worden getroffen door deze problemen. In deze regio's beslaat de langdurige werkloosheid 60% van de totale

Werkgelegenheid per sector, 1997

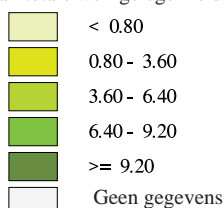

Landbouw

Industrie

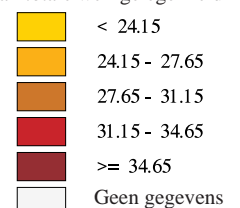
% van totale werkgelegenheid

EUR15 = 5,0
Standaardafwijking = 5,5

Bron: Eurostat

% van totale werkgelegenheid

0 250

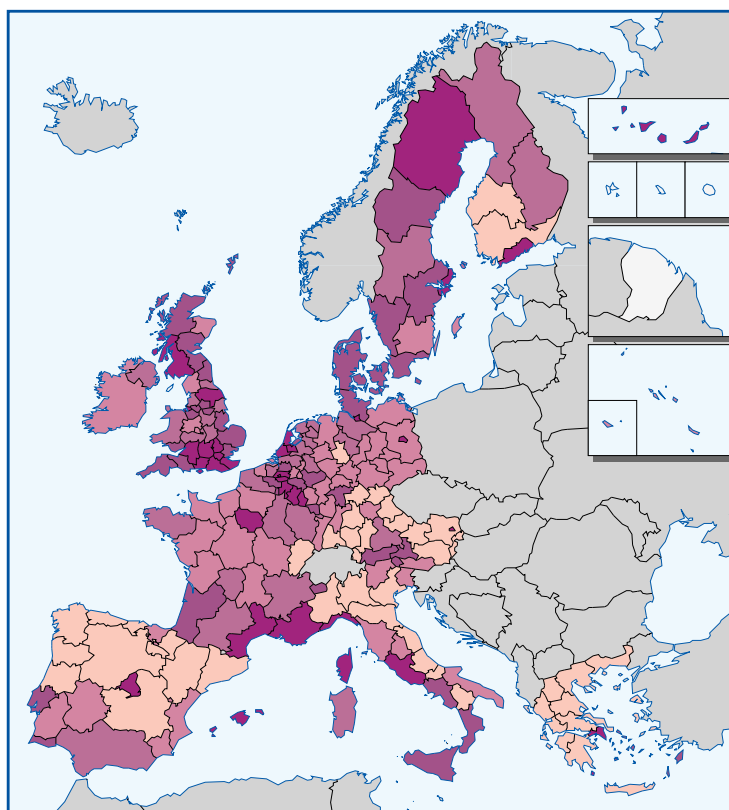
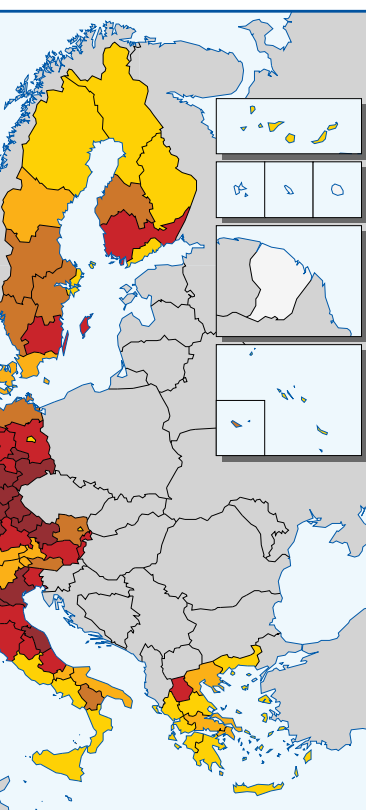
werkloosheid (tegen 30% in de 25 regio's met de laagste werkloosheid), heeft slechts 30% van de vrouwen van 15-64 jaar een baan en bedraagt de jeugdwerkloosheid 47%.

Verdere economische groei alleen zal deze problemen niet oplossen. Er is een integrale benadering nodig die versterking van de economische basis combineert met opleidingsmaatregelen voor kansarmen op de arbeidsmarkt om ze aan het werk te krijgen. Waar verder zoveel vrouwen en jongeren afgesneden zijn van een carrière op het werk en van het leveren van een

bijdrage aan de economische welvaart, is afstemming van beleid op hen niet langer een mogelijkheid, maar bittere noodzaak.

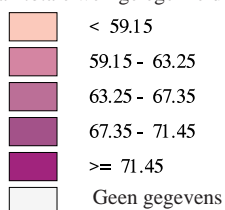
De Europese regio's kunnen grofweg in drieën worden verdeeld (al passen niet alle regio's precies in een categorie):

- Grote stedelijke centra van dienstverlening. Deze regio's doen het meestal goed in termen van BBP en werkgelegenheid. De 25 regio's met relatief de meeste dienstverlening hebben een productie per hoofd die 27% boven het EU-gemiddelde ligt. Aangezien de

Dienstensector

% van totale werkgelegenheid

EUR15 = 29,4
Standaardafwijking = 7,0

Bron: Eurostat

1250 km

EUR15 = 65,3
Standaardafwijking = 8,2

Bron: Eurostat

Bevolking en beroepsbevolking

Voor de demografische ontwikkeling zijn drie factoren van bijzonder belang: het vruchtbaarheidscijfer, het sterftecijfer en de migratie. Nu lage geboortecijfers en een hogere levensverwachting tot gevolg hebben dat de bevolking vergrijsd en er minder jongeren op de arbeidsmarkt komen, worden thema's als het aanpassingsvermogen van de beroepsbevolking aan technologische veranderingen steeds belangrijker. Als bijdrage aan de oplossing van dit probleem heeft de Unie onder andere maatregelen genomen ter bevordering van het levenslang leren. De aanzet hiertoe is gegeven in het Witboek van de Europese Commissie over groei, concurrentiekracht en werkgelegenheid. Vervolgens is 1996 uitgeroepen tot Europees jaar voor onderwijs en levenslang leren.

dienstensector de belangrijkste bron van werkgelegenheid is in de EU - vooral de commerciële dienstverlening met een banengroei van 12 miljoen in het afgelopen decennium - bieden dienstwerkingscentra goede kansen op werk, vaak tot ver over de regionale grens. Niettemin kan er in de stad zelf hier en daar ernstige werkloosheid voorkomen.

- Industriegebieden, die vaak bestaan uit een netwerk van middelgrote steden. Hun lot hangt in sterke mate af van de gezondheid van de afzonderlijke industrieën die er zijn gevestigd. Aangezien een groot deel van de sector goed functioneert zijn industriegebieden vaak succesvol: de 25 regio's met relatief de meeste industrie hebben een productie per hoofd die 8% boven het EU-gemiddelde ligt, en een werkloosheid van 1,5 procentpunten onder het gemiddelde. Een minderheid van de industriegebieden, sterk getroffen door herstructurering, heeft echter grote werkloosheid, wat soms (maar niet altijd) gepaard gaat met een tamelijk laag BBP per hoofd.
- Plattelandsgebieden met relatief veel werkgelegenheid in de landbouw. Deze regio's hebben vaak niet zo'n grote werkloosheid, maar er kunnen zich andere problemen voordoen, zoals een grote emigratie. Sommige agrarische subsectoren hebben echter een lage toegevoegde waarde en worden geconfronteerd met herstructurering. De 25 meest van landbouw afhankelijke regio's (en dat kan gaan tot 40% van de werkgelegenheid) worden daar sterk door getroffen en hebben een gemiddelde werkloosheid van 14,7%. Dit illustreert het belang van diversificatie.

Het beleid moet dus worden toegesneden op verschillende noden in verschillende regio's. Regio's waar herstructurering plaats heeft, ondervinden vooral last van werkloosheid, meer dan van lage productie en onderontwikkeling. Werkloosheidsvlekken op de kaart worden vaak, ondanks de nabije mogelijkheden, gevonden in verder succesvolle regio's. Voor deze regio's is een

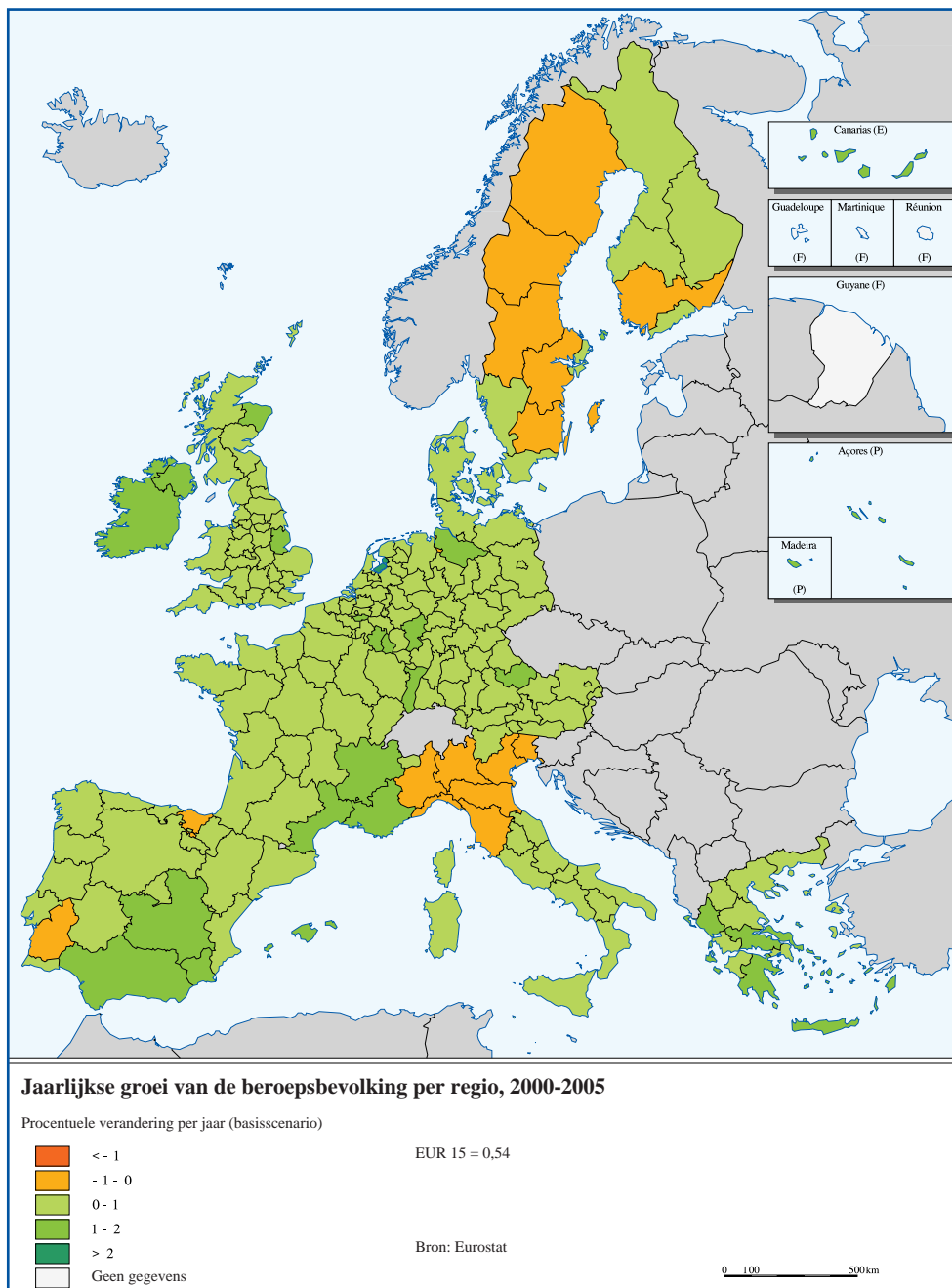
integrale benadering nodig en niet zomaar het vergroten van de lokale bedrijvigheid. De mensen die er wonen, en vooral de kansarmen, moeten in staat worden gesteld om een volwaardige rol in de economie te spelen.

Demografische ontwikkelingen zullen op de lange duur waarschijnlijk veel effect hebben op de arbeidsmarkt van de EU en in het verslag worden projecties tot 2025 onderzocht. Vooral drie factoren zijn van belang:

- Lage geboortecijfers zullen een veroudering van de bevolking meebrengen, met gevolgen voor pensioenen en gezondheidszorg. In de komende vijf tot tien jaar zal dit vooral tot uitdrukking komen in de regio's in het noorden van Italië, het zuiden en oosten van Duitsland, het zuiden van Frankrijk en het vasteland van Griekenland. Tegen 2025 zullen de grootste effecten te zien zijn in het noorden van Italië en midden van Frankrijk, waar het aantal 65-plussers op elke 100 personen van 15-64 jaar dan bijna zal zijn verdubbeld tot 40 of meer. Het aantal 80-plussers, een kritische grens voor de behoefte aan langdurige zorg en beroep op de gezondheidszorg, zal overal toenemen, maar vooral in Griekenland, Spanje en Italië, met de daaruit voortvloeiende druk op de collectieve middelen.
- Ook de beroepsbevolking zal ouder worden, waarbij de vraag rijst of het aanpassingsvermogen aan technologische veranderingen in de toekomst wel groot genoeg zal zijn. De mogelijkheid om levenslang te kunnen leren zal daarom in de toekomst urgenter worden.
- Het aanbod van arbeid neemt in de projectie toe tot 2005, voornamelijk door toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen, en minder door voortgaande immigratie. Daarna begint de daling van de bevolking van 15-64 jaar effect te sorteren en volgens de projectie gaat de beroepsbevolking na circa 2010 dalen.

De daling is echter zodanig over regio's gespreid dat er niet op mag worden gerekend dat verschillen tussen regio's op de arbeidsmarkt er door verdwijnen. In enkele regio's met relatief weinig werkloosheid, met name in Noord-Italië, kan het aanbod van arbeid zelfs al in de komende jaren gaan dalen, waardoor mogelijk een tekort aan arbeid ontstaat, al is het ook mogelijk dat door toenemende vraag grotere arbeidsparticipatie ontstaat.

In enkele regio's met grote werkloosheid, vooral in het zuiden van Spanje en van Frankrijk, zal het aanbod van arbeid naar verwachting nog een tijd lang toenemen en op middellange termijn dus geen bijdrage leveren aan vermindering van de werkloosheid.

Belangrijkste regionale indicatoren

Regio	Economie BBP/inwoner (KKE), EUR15=100 1996	Arbeidsmarkt Werkloosheidspercentage (%)	
		Totale werkloosheid, 1997	Langdurige werkloosheid, 1997 (in % van totale werkloosheid)
Eur 15	100,0	10,7	49,0
EUR 12	99,9	10,8	50,1
BELGIQUE-BELGIE	112,1	8,9	60,8
Reg. Bruxelles-Cap. / Brussels Hfdst. Gew.	173,1	13,5	61,9
Antwerpen	137,3	7,2	59,4
Limburg (B)	109,5	8,3	60,3
Oost-Vlaanderen	104,4	6,5	58,5
Vlaams Brabant	96,5	4,5	50,1
West-Vlaanderen	117,3	5,1	52,6
Brabant Wallon	89,1	7,9	51,4
Hainaut	80,7	15,4	67,2
Liège	99,0	12,2	63,7
Luxembourg (B)	96,4	6,8	50,9
Namur	86,4	11,4	62,8
DANMARK	119,3	5,7	25,2
DEUTSCHLAND	108,3	9,8	49,3
Stuttgart	135,2	6,1	48,4
Karlsruhe	125,7	6,6	45,5
Freiburg	109,1	6,2	44,6
Tübingen	114,4	5,7	41,5
Oberbayern	156,5	4,8	37,6
Niederbayern	96,8	5,5	29,1
Oberpfalz	99,6	6,5	41,3
Oberfranken	107,3	7,4	40,2
Mittelfranken	123,2	7,1	43,0
Unterfranken	104,3	6,4	42,5
Schwaben	110,4	5,8	39,1
Berlin	102,2	13,4	45,8
Brandenburg	66,7	17,2	54,5
Bremen	149,0	12,3	57,2
Hamburg	192,5	8,8	49,0
Darmstadt	171,3	6,7	47,0
Gießen	105,1	7,8	43,1
Kassel	115,6	9,0	49,3
Mecklenburg-Vorpommern	61,2	18,8	47,8
Braunschweig	106,8	11,4	64,2
Hannover	117,0	9,1	48,8
Lüneburg	83,3	8,0	46,3
Weser-Ems	98,6	9,2	49,3
Düsseldorf	119,4	9,6	58,5
Köln	113,4	8,3	54,3
Münster	94,8	8,6	51,8
Detmold	105,3	8,3	46,3
Arnsberg	104,5	9,7	57,4
Koblenz	88,8	6,8	38,9
Trier	84,8	6,3	40,6
Rheinessen-Pfalz	100,6	7,7	51,1
Saarland	105,0	10,1	57,6
Sachsen	64,0	17,2	50,8
Dessau	55,1	21,5	51,4
Halle	68,4	19,9	50,0
Magdeburg	57,8	20,7	52,2
Schleswig-Holstein	102,5	7,6	42,1
Thüringen	61,2	17,6	45,8
ELLADA	67,5	9,6	55,4
Anatoliki Makedonia, Thraki	61,1	8,3	46,7
Kentriki Makedonia	67,4	9,2	48,8

Regio	Economie BBP/inwoner (KKE), EUR15=100 1996	Arbeidsmarkt Werkloosheidspercentage (%)	
		Totale werkloosheid, 1997	Langdurige werkloosheid, 1997 (in % van totale werkloosheid)
Dytiki Makedonia	61,8	13,8	61,9
Thessalia	62,7	7,5	63,8
Ipeiros	43,8	10,5	67,0
Ionia Nisia	61,9	6,2	46,5
Dytiki Ellada	57,7	7,9	65,6
Stereia Ellada	65,5	12,0	60,7
Peloponnisos	58,3	7,5	58,5
Attiki	76,8	11,6	55,6
Voreio Aigaio	51,7	7,1	54,4
Notio Aigaio	75,3	4,3	43,0
Kriti	72,5	4,3	48,8
ESPAÑA	78,7	21,1	51,5
Galicia	63,0	19,2	58,7
Principado de Asturias	73,6	21,2	65,6
Cantabria	76,9	21,1	64,3
País Vasco	92,3	18,8	61,2
Comunidad Foral de Navarra	98,1	10,0	42,0
La Rioja	89,0	11,8	52,0
Aragón	88,9	14,4	44,5
Comunidad de Madrid	100,6	18,4	57,5
Castilla y León	75,9	19,9	52,5
Castilla-La Mancha	65,9	19,1	40,9
Extremadura	54,6	29,5	41,9
Cataluña	99,1	17,4	57,7
Comunidad Valenciana	73,8	21,4	44,1
Islas Baleares	97,0	12,2	39,4
Andalucía	57,2	32,0	47,3
Región de Murcia	67,2	18,3	46,2
Ceuta y Melilla	72,3	26,4	71,6
Canarias	74,3	20,9	48,9
FRANCE	103,9	12,0	41,5
Ile de France	159,9	10,7	41,2
Bassin Parisien	92,7	12,6	42,6
Champagne-Ardenne	94,1	13,3	41,8
Picardie	84,7	14,2	40,5
Haute-Normandie	105,9	13,6	47,7
Centre	91,9	10,9	42,3
Basse-Normandie	88,9	13,2	41,4
Bourgogne	90,4	11,0	40,7
Nord - Pas-de-Calais	85,4	16,6	44,6
Lorraine	88,7	11,3	39,8
Alsace	105,1	7,8	29,3
Franche-Comté	92,7	9,1	37,4
Pays de la Loire	91,0	11,0	42,9
Bretagne	86,4	9,9	39,5
Poitou-Charentes	83,3	11,4	42,9
Aquitaine	92,1	11,9	43,1
Midi-Pyrénées	87,2	11,2	41,4
Limousin	81,3	9,2	36,7
Rhône-Alpes	100,4	10,5	39,5
Auvergne	83,7	11,0	42,6
Languedoc-Roussillon	78,3	17,8	44,5
Provence-Alpes-Côte d'Azur	92,0	16,5	41,2
Corse	82,0	15,2	34,2
Guadeloupe	40,1	:	:
Martinique	54,0	:	:
Guyane	48,0	:	:
Réunion	45,7	:	:

Regio	Economie BBP/inwoner (KKE), EUR16=100 1996	Arbeidsmarkt Werkloosheidspercentage (%)	
		Totale werkloosheid, 1997	Langdurige werkloosheid, 1997 (in % van totale werkloosheid)
IRELAND	96,5	10,1	56,0
ITALIA	102,7	12,3	66,2
Piemonte	117,5	8,7	61,6
Valle d'Aosta	131,1	4,1	37,0
Liguria	119,1	10,2	64,5
Lombardia	132,5	6,2	56,2
Trentino-Alto Adige	127,9	3,8	30,0
Veneto	124,4	4,8	37,7
Veneto	124,4	4,8	37,7
Emilia-Romagna	132,7	6,7	33,9
Toscana	110,7	8,5	57,9
Umbria	97,9	8,2	63,0
Marche	106,4	7,1	53,4
Lazio	113,8	13,3	72,3
Abruzzo	89,6	8,8	62,7
Molise	78,6	17,2	65,0
Campania	65,9	26,1	79,3
Puglia	71,1	18,3	70,0
Basilicata	69,5	20,6	62,5
Calabria	59,2	24,9	67,6
Sicilia	65,7	24,0	73,7
Sardegna	72,5	20,5	68,4
LUXEMBOURG (GRAND-DUCHÉ)	168,5	2,5	34,6
NEDERLAND	106,8	5,2	48,2
Groningen	134,0	8,3	53,6
Friesland	87,3	6,4	61,8
Drenthe	87,4	5,6	63,3
Overijssel	93,6	5,1	48,3
Gelderland	95,1	4,6	44,1
Flevoland	74,9	5,1	68,8
Utrecht	120,0	4,1	29,2
Noord-Holland	120,6	5,3	45,4
Zuid-Holland	110,6	5,3	47,2
Zeeland	102,4	4,6	53,0
Noord-Brabant	107,1	4,6	49,7
Limburg (NL)	97,8	5,4	50,6
ÖSTERREICH	112,3	4,4	33,0
Burgenland	71,5	3,8	26,9
Niederösterreich	96,4	3,4	36,0
Wien	166,6	5,9	53,9
Kärnten	89,8	5,8	21,7
Steiermark	90,4	4,8	39,6
Oberösterreich	102,2	3,0	24,9
Salzburg	121,3	3,9	4,3
Tirol	107,8	5,4	4,4
Vorarlberg	112,5	4,1	16,6
PORTUGAL	70,5	6,7	52,5
Norte	62,4	6,9	54,9
Centro (P)	60,9	3,4	46,6
Lisboa e Vale do Tejo	88,5	7,9	53,7
Alentejo	59,7	10,4	38,6
Algarve	70,8	8,2	53,5
Açores	50,0	5,4	61,4
Madeira	54,5	5,4	54,3

Regio	Economie BBP/inwoner (KKE), EUR16=100 1996	Arbeidsmarkt Werkloosheidspercentage (%)	
		Totale werkloosheid, 1997	Langdurige werkloosheid, 1997 (in % van totale werkloosheid)
SUOMI/FINLAND	96,9	14,8	27,5
Uusimaa	128,9	11,4	31,7
Etelä-Suomi	91,7	15,1	28,7
Itä-Suomi	74,1	18,7	24,5
Väli-Suomi	83,1	14,9	25,5
Pohjois-Suomi	82,7	18,6	23,5
Ahvenanmaa/Åland	118,6	4,6	9,7
SVERIGE	101,2	10,4	33,2
Stockholm	123,1	7,9	31,8
Östra Mellansverige	92,4	10,2	30,8
Småland med Öarna	98,8	8,6	33,6
Sydsverige	92,9	11,9	38,2
Västsverige	97,6	10,4	35,1
Norra Mellansverige	97,0	12,3	27,7
Mellersta Norrland	99,3	13,0	32,2
Övre Norrland	96,9	13,3	34,3
UNITED KINGDOM	99,8	7,1	38,2
Cleveland, Durham	82,7	9,6	39,7
Cumbria	101,3	6,9	35,4
Northumberland, Tyne and Wear	86,1	9,9	42,3
Humberside	94,8	8,7	32,0
North Yorkshire	100,5	4,8	30,5
South Yorkshire	74,4	10,0	38,8
West Yorkshire	92,5	7,4	36,1
Derbyshire, Nottinghamshire	89,7	7,1	38,5
Leicestershire, Northamptonshire	101,7	4,8	33,5
Lincolnshire	89,6	5,7	30,2
East Anglia	99,5	5,5	32,5
Bedfordshire, Hertfordshire	102,2	4,1	35,1
Berkshire, Buckinghamshire, Oxfordshire	123,7	3,2	31,8
Surrey, East-West Sussex	104,5	4,1	38,4
Essex	87,2	5,7	37,8
Greater London	140,4	9,7	44,5
Hampshire, Isle of Wight	103,5	4,7	36,4
Kent	91,8	6,3	35,4
Avon, Gloucestershire, Wiltshire	108,8	5,0	34,7
Cornwall, Devon	80,1	7,3	34,1
Dorset, Somerset	87,8	5,1	34,6
Hereford & Worcester, Warwickshire	100,0	4,6	31,0
Shropshire, Staffordshire	88,1	4,9	29,1
West Midlands (County)	93,4	9,4	44,2
Cheshire	113,3	5,4	29,2
Greater Manchester	91,3	7,4	33,8
Lancashire	87,8	5,7	26,0
Merseyside	73,1	12,1	44,9
Clwyd, Dyfed, Gwynedd, Powys Gwent, Mid-South-West Glamorgan	80,7	7,2	36,3
84,4	7,8	34,9	
Borders-Central-Fife-Lothian- Tayside	103,7	7,3	31,4
Dumfries and Galloway, Strathclyde	90,2	9,3	34,5
Highlands, Islands	80,1	8,4	31,2
Grampian	126,0	4,8	24,5
Northern Ireland	81,1	10,3	58,7

Bron: Eurostat (REGIO) + berekeningen van DGXVI
F (DOM): BBP: cijfers voor 1994

Wat is "concurrentiekracht"?

In de huidige economische discussie wordt concurrentiekracht vaak gezien als een indicatie van de mate waarin het beleid geslaagd dan wel mislukt is. Het is echter voor regio's, anders dan voor bedrijven, niet onmiddellijk duidelijk wat precies wordt bedoeld met concurrentiekracht. Bovendien kan het gebruik van deze term de indruk wekken dat er winnaars en verliezers zijn, waarbij de ene regio voordeel behaalt ten koste van de andere, of dat de concurrentiekracht in stand wordt gehouden door grote loonsverlagingen of massa-ontslagen.

Het is dus de kunst het begrip "concurrentiekracht" zo te definiëren dat deze problemen worden vermeden, maar toch tot uitdrukking wordt gebracht dat er binnen een regio gemeenschappelijke factoren zijn, zoals infrastructuur, menselijk kapitaal en overheidsinstellingen, waarvan de kwaliteit voor alle bedrijven van belang is - al zijn er in de meeste regio's zowel bedrijven die goed als slecht kunnen concurreren.

Concurrentiekracht in dit verband kan dan worden omschreven als "het vermogen van een regio om, terwijl zij blootstaat aan externe concurrentie, relatief hoge inkomens- en werkgelegenheidsniveaus te verwezenlijken". Van belang voor de concurrentiekracht van een regio is dus niet alleen het aantal banen, maar ook de kwaliteit ervan.

2. Concurrentiekracht

Concurrentiekracht heeft twee belangrijke dimensies: productiviteit en werkgelegenheid. De EU presteert redelijk op het eerstgenoemde gebied en slecht op het tweede; de groei van inkomen en productie met ruim 2% per jaar in het laatste decennium was voornamelijk afkomstig van een productiviteitsgroei met bijna 2% per jaar, terwijl de werkgelegenheid minder dan 0,5% per jaar toenam. Dit wijst op de arbeidsmarkt en vooral de noodzaak van arbeidsintensievere groei als belangrijke toets voor de concurrentiekracht van de EU.

Achterstandsgebieden staan voor de dubbele uitdaging dat ze hun huidige achterstand moeten inhalen en zich tegelijk aanpassen aan de toekomst. In sommige regio's, met name Ierland, Spanje en het zuiden van Italië ligt de productiviteit dicht bij het EU-gemiddelde (of zoals in Ierland er boven), en is het probleem dus het scheppen van werkgelegenheid. In Portugal en de nieuwe deelstaten in het oosten van Duitsland is de netto-arbeidsparticipatie juist relatief groot, maar moet de productiviteit met 50% toenemen om op het EU-gemiddelde te komen. In Griekenland is zowel een grote groei van de productiviteit nodig (40%) als van de werkgelegenheid (20%).

Een ongunstige sectorstructuur en een gebrek aan innovatief vermogen lijken de belangrijkste factoren van achterblijvende concurrentiekracht, zodat bij de ontwikkeling van armere regio's een sleutelrol lijkt weggelegd voor verbetering van hun productieve basis en groeipotentieel. Slechte bereikbaarheid en een laag scholingsniveau van de beroepsbevolking zijn ook vaak oorzaken van een geringere concurrentiekracht, maar in de meeste gevallen zijn de regionale verschillen daarin kleiner geworden.

Minder tastbare factoren, die niet zo gemakkelijk zijn te meten, lijken echter ook van grote betekenis, zoals de doelmatigheid - of het gebrek er aan - van het openbaar bestuur, de omvang en kwaliteit van

dienstverlening aan producenten, de beschikbaarheid van welzijnsvoorzieningen, de heersende bedrijfscultuur en diverse andere aspecten van de institutionele structuur, die een gunstige omgeving scheppen voor de noodzakelijke veranderingen in de wel tastbare factoren. Het succes van Noord-Italië en het achterblijven van veel delen in het zuiden van dat land kunnen bijvoorbeeld niet eenvoudig worden verklaard uit sectorstructuur, bereikbaarheid en scholingsniveau.

Er zijn dus sterke argumenten voor een integrale benadering van regionale ontwikkeling, die expliciet rekening houdt met de complexiteit van het proces en de interactie tussen meer en minder tastbare factoren. Samengevat is er dus een lange termijn strategie nodig waarin de vele aspecten van gebrek aan concurrentiekracht tegelijk worden aangepakt en het maatschappelijk kapitaal van een regio wordt opgebouwd - bedrijfscultuur, overheidsapparaat, institutionele relaties, enzovoort - samen met de fysieke infrastructuur, de kennis en vaardigheden van de beroepsbevolking en de productieve basis.

Factoren van concurrentiekracht

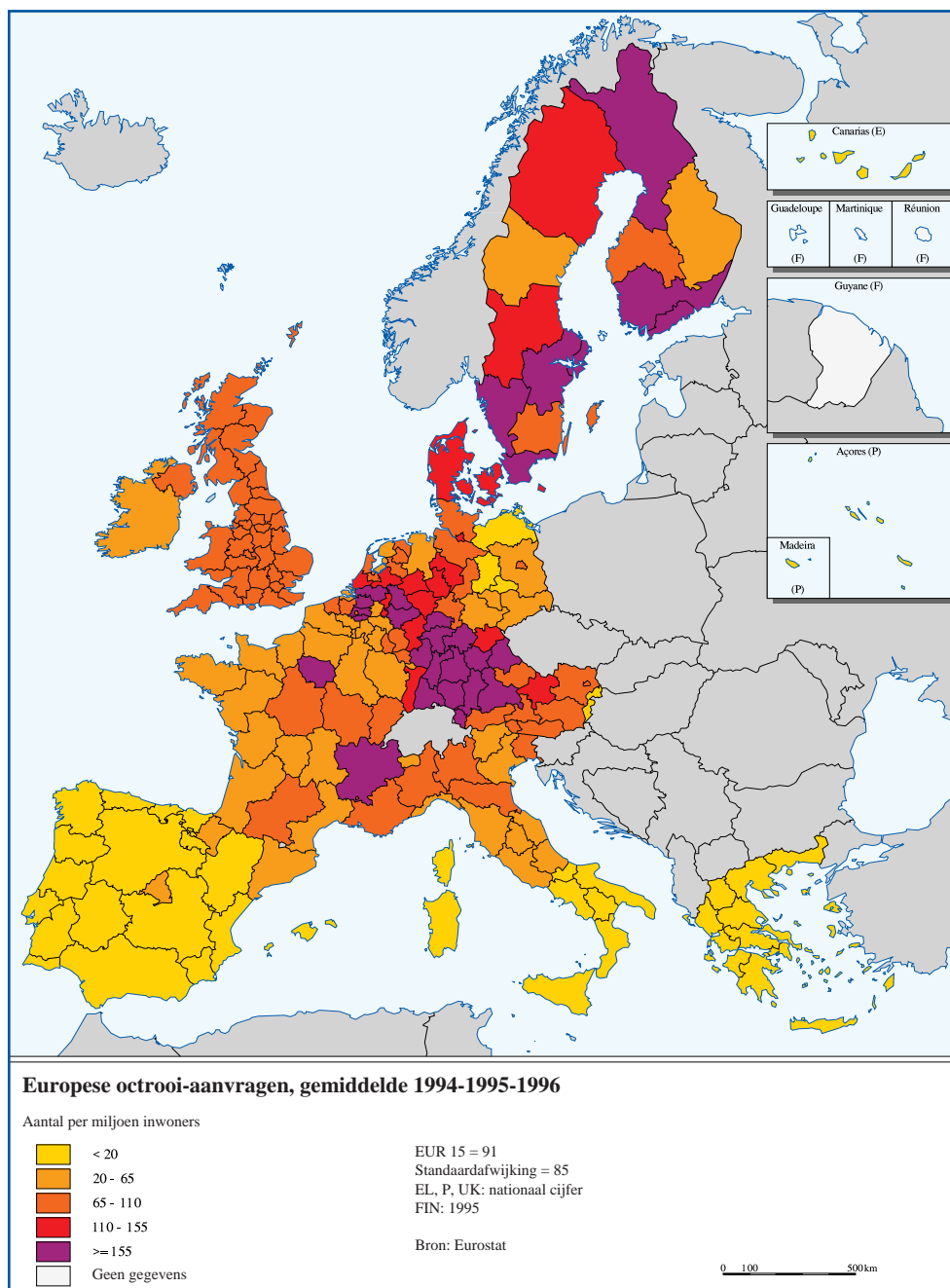
Hoewel de laatste jaren de kloof in technologie (gemeten met indicatoren als octrooi-aanvragen en uitgaven voor onderzoek) tussen de cohesielanden en andere lidstaten wat is afgenomen, blijft die veel breder dan de kloof in BBP per hoofd (behalve in Ierland dat de achterstand in beide min of meer heeft ingelopen). De verschillen zijn het grootst voor output-indicatoren, d.w.z. voor innovaties die voortkomen uit speur- en ontwikkelingswerk, en geven de noodzaak voor achterstandsgebieden aan van een meer doelmatige omzetting van onderzoeksinspanning in nieuwe producten en methoden. Hierbij moet worden bedacht dat bedrijven kunnen innoveren en

concurrerder worden door de overdracht van technologie, eventueel door directe investeringen, zonder dat ze beslist zelf speur- en ontwikkelingswerk hoeven te doen en patenten aan te vragen.

Het MKB speelt een belangrijke rol bij het ontstaan van werkgelegenheid en de ontwikkeling van achterstandsgebieden. Het aantal midden- en kleinbedrijven is het grootst in de zuidelijke lidstaten, al komt dat voor een deel door verschil in sectorale

specialisatie. Verder is het mkb vooral te vinden in de meer succesvolle regio's in deze landen, met name in de hoofdsteden, en is het slechter vertegenwoordigd in de armste regio's.

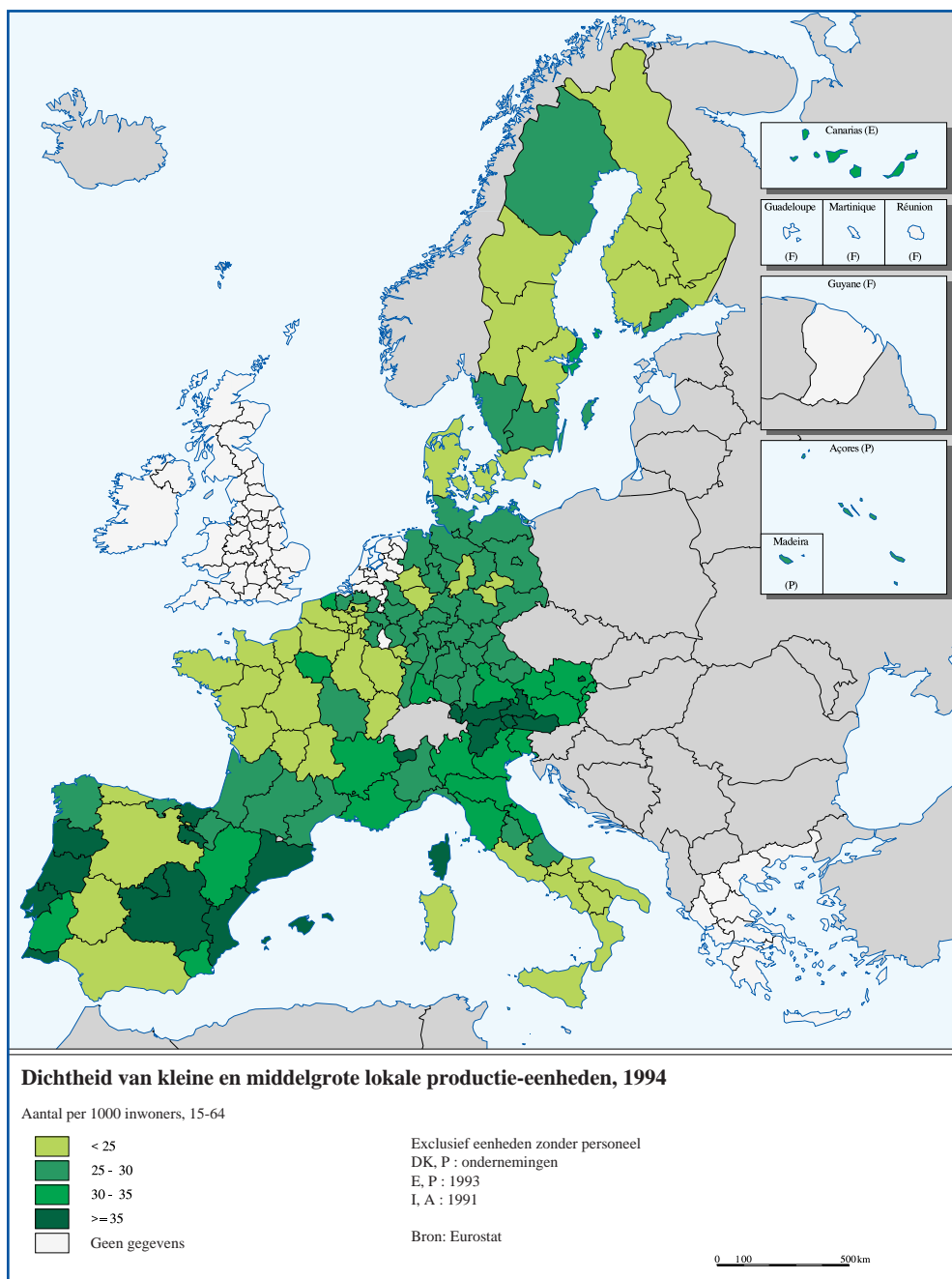
Het bestrijden van deze onevenwichtigheden moet deel uitmaken van een integrale benadering van regionale ontwikkeling, waarin tevens rekening wordt gehouden met de sectorale spreiding van het mkb en haar aanwezigheid in groeisectoren. Recent

onderzoek laat zien dat de mogelijke bijdrage van het mkb aan de ontwikkeling afhangt van andere voorwaarden, zoals de beschikbaarheid van ondersteunende dienstverlening en relaties met grote bedrijven en/of netwerken tussen beide.

Directe investeringen uit het buitenland dragen bij aan de regionale ontwikkeling, niet alleen door vergroting van de kapitaalgoederenvoorraad, maar ook door de introductie van nieuwe producten en technieken. Achterblijvende regio's profiteren echter pas ten volle van

buitenlandse directe investeringen, wanneer de investerende bedrijven deel gaan uitmaken van de lokale economie. In de afgelopen tien jaar is de EU 's werelds grootste buitenlandse investeerder geweest, maar ze heeft ook een grote stroom investeringen van buiten ontvangen. In verhouding tot het BBP hebben in het bijzonder Ierland en verder Portugal en Spanje geprofiteerd van een meer dan gemiddelde instroom van investeringen uit landen van buiten en binnen de EU.

Ondanks de vooruitgang van de afgelopen jaren blijven er aanzienlijke verschillen in **transport-infrastructuur** tussen regio's bestaan en blijven de vier cohesielanden nog steeds achter bij de rest van de Unie, ook in de normstelling. Meer vooruitgang is geboekt in het verkleinen van de verschillen in de telecommunicatie-infrastructuur. De cohesielanden hebben nog een wat minder uitgebreid netwerk, gemeten aan het aantal telefoonaansluitingen per 100 inwoners. Met de opvallende uitzondering van Griekenland is het verschil in kwaliteit tussen de netten, zoals gemeten aan de mate van digitalisering, echter grotendeels verdwenen.

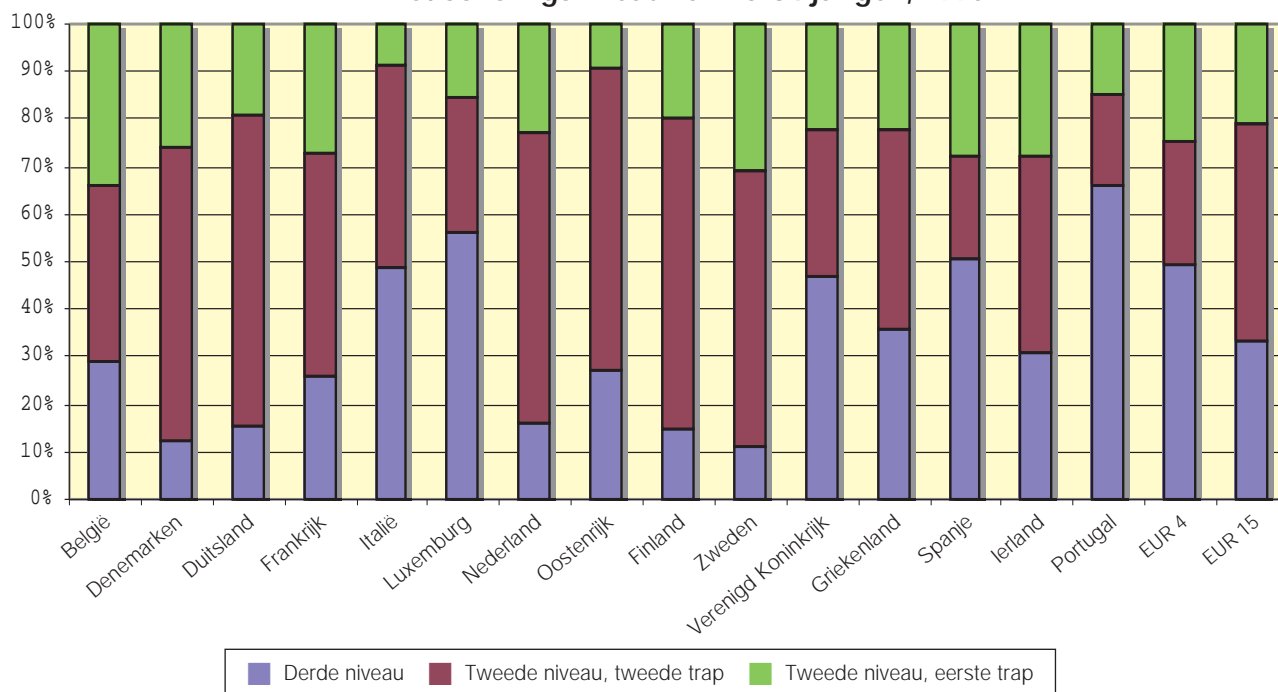
De beschikbaarheid van betrouwbare **energiebronnen** tegen redelijke kosten houdt nauw verband met economische groei en ontwikkeling. Investerings in de energie-infrastructuur zijn nodig om de resterende verschillen in levering van energie tussen regio's op te heffen. Vooral de markt voor aardgas is sterk gesegmenteerd en sommige regio's zijn nog steeds in het nadeel qua markt- en infrastructuur.

Verskil in **menselijk kapitaal**, d.w.z. het scholingsniveau van de beroepsbevolking, neemt eveneens af, al blijven er aanzienlijke

verschillen bestaan in het (relatieve) aantal jongeren dat onderwijs of een beroepsopleiding volgt na de leerplichtige leeftijd. De erfenis van het verleden blijkt uit het grote aandeel van de 15-64 jarigen met alleen elementair onderwijs. Driekwart van de 25-59 jarigen in Portugal en tweederde in Spanje heeft geen andere opleiding dan basisonderwijs. Deze aandelen zijn echter veel kleiner voor de 25-34 jarigen, waaruit blijkt hoeveel vooruitgang er is in verbetering van het onderwijsniveau.

Institutionele factoren worden in toenemende mate gezien als belangrijke elementen van concurrentiekracht. Zulke factoren zijn het bezit van maatschappelijk kapitaal in de vorm van bedrijfscultuur en gemeenschappelijke sociale gedragsnormen, die het voor de regionale ontwikkeling zo belangrijke samenwerken en ondernemen vergemakkelijken. Netwerken tussen ondernemingen zijn zowel product van maatschappelijk kapitaal, als onderdeel ervan. Zij combineren de schaalvoordelen die normaal gesproken alleen grote bedrijven kunnen behalen met de dynamiek en flexibiliteit van kleinere bedrijven, en zijn als zodanig zeer belangrijk voor innovatie.

Het scholingsniveau van 25-34 jarigen, 1996

In feite is maatschappelijk kapitaal (of het gebrek er aan) een sleutelfactor in een reeks van elementen die bijdragen aan de regionale concurrentiekracht en het wordt belangrijk beschouwd voor zulke uiteenlopende zaken als innovatie en grootstedelijke sociale problematiek. Het relatief geringe maatschappelijke kapitaal in veel achterstandsgebieden in de Unie beperkt de concurrentiekracht er aanzienlijk.

De doelmatigheid van het openbaar bestuur is een andere institutionele factor van betekenis. De laatste jaren zijn er grote veranderingen opgetreden in het overheidsmanagement, met nadruk op evaluatie van gevoerd beleid, zodat lessen uit het verleden stelselmatig kunnen worden benut om het beleid in de toekomst te verbeteren (en een "lerende organisatie" te scheppen). Kenmerkend is verder de ontwikkeling naar decentralisatie en partnerschap, die de verschillende overheden en de private sector in staat stellen samen aan het beleidsproces deel te nemen en hun verschillende expertise en ervaring in te brengen.

Volgens onderzoek levert het toewijzings- en uitvoeringssysteem van de structuurfondsen twee belangrijke bijdragen aan het institutionele kader van achterstandsregio's, namelijk door:

- programmering en evaluatie, die tezamen een beleidsvormingsproces in het leven hebben geroepen met een permanente verbetering van uitgevoerde maatregelen (alweer de "lerende organisatie") en die vaak worden genoemd als de belangrijkste innovaties die aan de fondsen zijn te danken. Zo'n proces vereist veel kennis in het overheidsapparaat en die is er in de meeste lidstaten gekomen dankzij de structuurfondsen. Verder ontwikkelt en verspreidt de Commissie evaluatietechnieken die het meest voldoen;
- activering op lokaal niveau van partners uit de private en publieke sector leidt niet alleen tot effectiever gebruik van de structuurfondsen, maar begint ook een bijdrage te leveren aan de accumulatie van maatschappelijk kapitaal en het ontstaan van netwerken in achterstandsgebieden. De structuurfondsen geven de aanleiding en gelegenheid voor contact tussen de verschillende actoren uit diverse geledingen van de lokale gemeenschap, die anders wellicht niet zouden samenwerken, en nemen zo eventuele belemmeringen om elkaar te ontmoeten weg. De gelegde contacten kunnen voor veel andere economische activiteiten in een regio van groot belang zijn.

3. De rol van het structuurbeleid van de EU

Ondanks grote vooruitgang in de laatste jaren blijft het probleem van regionale cohesie in de EU groot. De 25% van de EU-bevolking in regio's, die vallen onder doelstelling 1, heeft een gemiddeld BBP per hoofd van weinig meer dan tweederde van het EU-gemiddelde. Het BBP per hoofd in deze regio's convergeert echter geleidelijk naar het niveau van de rest van de EU. De regio's die in de hele periode 1989-1996 onder doelstelling 1 vielen gingen van 63 1/2% van het EU-gemiddelde naar 69%. Slechts vier van deze regio's zagen de afstand groter in plaats van kleiner worden.

De kloof is het gevolg van zowel lagere productiviteit als lagere netto-participatie dan in andere delen van de Unie. Het kleiner worden ervan sinds 1989 is voornamelijk te danken aan een hogere productiviteitsgroei in regio's, die vallen onder doelstelling 1, dan elders het geval is en veel minder aan hogere werkgelegenheid. Deze regio's worden dus concurrerder, al heeft zich dat op enkele uitzonderingen na niet vertaald in banengroei. Werkloosheid is een groot probleem in veel van deze regio's, evenals in regio's die onder doelstelling 6 vallen. Ruim een op de zes personen in de

beroepsbevolking in "doelstelling 1 regio's" is werkloos, tegen een op de tien in de hele EU.

Het verschil in werkloosheid met de rest van de Unie is in gebieden van doelstelling 2 (waarvoor werkloosheid het belangrijkste punt van beleid is) kleiner geworden sinds 1989. De situatie verschilt echter per lidstaat. In gebieden die onder doelstelling 2 vallen in Duitsland, Frankrijk en Italië, was de werkloosheid in 1997 groter dan in 1989, maar in Denemarken, Nederland en het VK veel lager. "Doelstelling 2 gebieden" zijn sterk afhankelijk van enkele industriële sectoren, die het grootste deel van het banenverlies hebben veroorzaakt. Kleine bedrijven lijken echter in betekenis toe te nemen en vergroten hun werkgelegenheid, hetgeen enige compensatie biest voor het verlies aan banen bij grote bedrijven.

In gebieden die onder doelstelling 5b vallen is, behalve in Nederland en het VK, de werkloosheid sinds 1989 voortdurend gestegen, ook in de huidige fase van herstel, wat zou kunnen betekenen dat de structurele component ervan belangrijker wordt. Aan de andere kant is de

Economische indicatoren voor de gesteunde regio's, 1988 - 1997

Groep regio's	Ontwikkeling werkgelegenheid (% per jaar)		Werkloosheidspercentage (1)			BBP per inwoner (KKE), EUR15=100					
	88-93	93-97	1988 (2)	1993	1997	1988	1993	1994	1995	1996	Gemiddelde 1994-96
Doelstelling 1 (89-99)	0,1	0,4	15,6	16,3	17,2	63	68	69	69	69	69
Doelstelling 1 (94-99)		0,3		14,9	16,2		66	68	68	68	68
Doelstelling 2 (94-99)	0,1	0,4	12,5	12,4	11,9	94	96	96	97	96	97
Doelstelling 5b (94-99)	0,5	-0,2	7,3	7	7,8	82	85	86	86	85	85
Doelstelling 6 (95-99)	-	0,7	-	19,9	18,4	87	77	77	81	77	78
Andere (94-99)	0,1	0,1	8,5	8,2	8,1	114	116	116	116	116	116
EUR 15 excl. nieuwe deelstaten	0,1	0,2	9			100					
EUR15	-	0,2	-	10,7	10,7	-	100	100	100	100	100

(1) EUR 15: geharmoniseerde werkloosheidscijfers van Eurostat

(2) De cijfers per doelstelling hebben betrekking op EUR 12

Bron : Eurostat - schattingen van DG XVI

Het effect van de structuurfondsen op de cohesie

Er zijn twee manieren om de bijdrage van de structuurfondsen aan grotere cohesie in de EU te meten. In de eerste plaats kunnen sociaal-economische indicatoren van de ondersteunde regio's worden geanalyseerd. Deze regio's hebben uit historisch zowel als uit internationaal oogpunt een ongewoon snel convergentietempo te zien gegeven: in de periode sinds 1989 is het gemiddelde BBP per hoofd van de bevolking in de regio's die voortdurend de doelstelling 1-status hadden, gestegen van 63,5 % tot 69 % van het EU-gemiddelde, terwijl voor de vier cohesielanden sprake is van een nog bemoedigender ontwikkeling; uit het verslag blijkt dat het gemiddelde BBP per inwoner in deze landen is gestegen van 65 % van het EU-gemiddelde tot boven de 75 %-drempel, terwijl er volgens de prognose voor 1999 zelfs sprake is van een verdere stijging tot 77 %. De structuurfondsen hebben er ontegenzeggelijk ook toe bijgedragen dat het verschil in werkloosheidspercentage tussen de gebieden van doelstelling 2 en de rest van de EU kleiner is geworden, dit vooral in Denemarken, Nederland en het Verenigd Koninkrijk.

Een tweede methode om de door de structuurfondsen geleverde bijdrage te meten bestaat uit het gebruik van macro-economische modellen. Volgens deze modellen hebben de structuurfondsen in de periode 1989-1999 in de regio's van doelstelling 1 voor circa 0,5 procentpunt extra groei per jaar gezorgd; het cumulatieve effect van de steun die de fondsen aan Griekenland, Ierland en Portugal hebben verleend, is dat in elk van deze landen het BBP bijna 10 % hoger is uitgevallen dan zonder die steun het geval zou zijn geweest, terwijl dat in Spanje (dat voor een groot deel niet onder doelstelling 1 valt) meer dan 4 % is.

werkgelegenheid in deze gebieden ook meer dan in andere delen van de Unie gestegen, hetgeen duidt op een grotere groei van de beroepsbevolking dan elders. Het duidt ook op diversificatie van economische activiteiten, van landbouw naar andere bedrijvigheid, hetgeen ook de belangrijkste doelstelling van het beleid is. Er zijn tekenen van benengroei in de industrie, waar het midden- en kleinbedrijf goed vertegenwoordigd is, met name in de verwerking van landbouwproducten, maar ook in andere sectoren.

Diverse studies naar het effect van de structuurfondsen op de ondersteunde regio's geven aan dat ze een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het verkleinen van regionale verschillen in de Unie. Schattingen met de vier belangrijkste

macro-economische modellen om het effect van de fondsen te meten, komen uit op een jaarlijkse extra groei van 0,5 procentpunten of meer in de regio's die onder doelstelling 1 vallen. Het cumulatieve effect van de fondsen wordt in 1999 geschat op bijna 10% voor het BBP van Griekenland, Ierland en Portugal en op ruim 4% voor dat van Spanje (waarvan een groot deel niet onder doelstelling 1 valt). Deze cijfers laten zien dat een aanzienlijk deel van het inhaalproces van deze landen in de periode 1989-1999 niet zou zijn gerealiseerd zonder de fondsen.

De modellen tonen echter ook in welke mate het effect van de structuurfondsen afhangt van andere factoren, zoals een gezond nationaal beleid op macro-economisch en ander gebied en van de sectorstructuur op regionaal niveau.

Effecten van de structuurfondsen

Vergelijking van simulatie-uitkomsten van macro-economische modellen (groei in %-afwijking van het basisscenario)

LAND	PEREIRA	BEUTEL		HERMIN4			QUEST II	
	Gem. per jaar voor 1994-99 (%)	Gem. per jaar voor 1989-93 (%)	Gem. per jaar voor 1994-99 (%)	Totale effecten tot 1994 (waarvan vraageffecten)	Totale effecten tot 1999 (waarvan vraageffecten)	Totale effecten tot 2020 (waarvan vraageffecten)	Gem. per jaar voor 1989-93 (%)	Gem. per jaar voor 1989-93 (%)
GRIEKENLAND	0,4 tot 0,6	0,8	1,0	1,2 (1,1)	9,4 (4,8)	9,5* (1,5)	0,3	0,1
IERLAND	0,4 tot 0,6	0,9	0,6	6,2 (6,2)	9,3 (5,9)	12,4 (4,0)	0,3	0,3
PORTUGAL	0,6 tot 0,9	0,9	1,1	7,0 (7,0)	9,2 (8,1)	8,9 (7,6)	0,3	0,2
SPANJE	-	0,3	0,5	1,9 (1,9)	4,3 (2,9)	8,7 (1,9)	0,1	0,1
GEMIDDELDE EUR 4		0,5	0,7					

Bron: Pereira (1994), Beutel (1996), Bradley et al. (1995), Christodoulakis en Kalvitys(1995), Cordero (1996), Roeger (1996)
* 2010

4. Uitbreiding

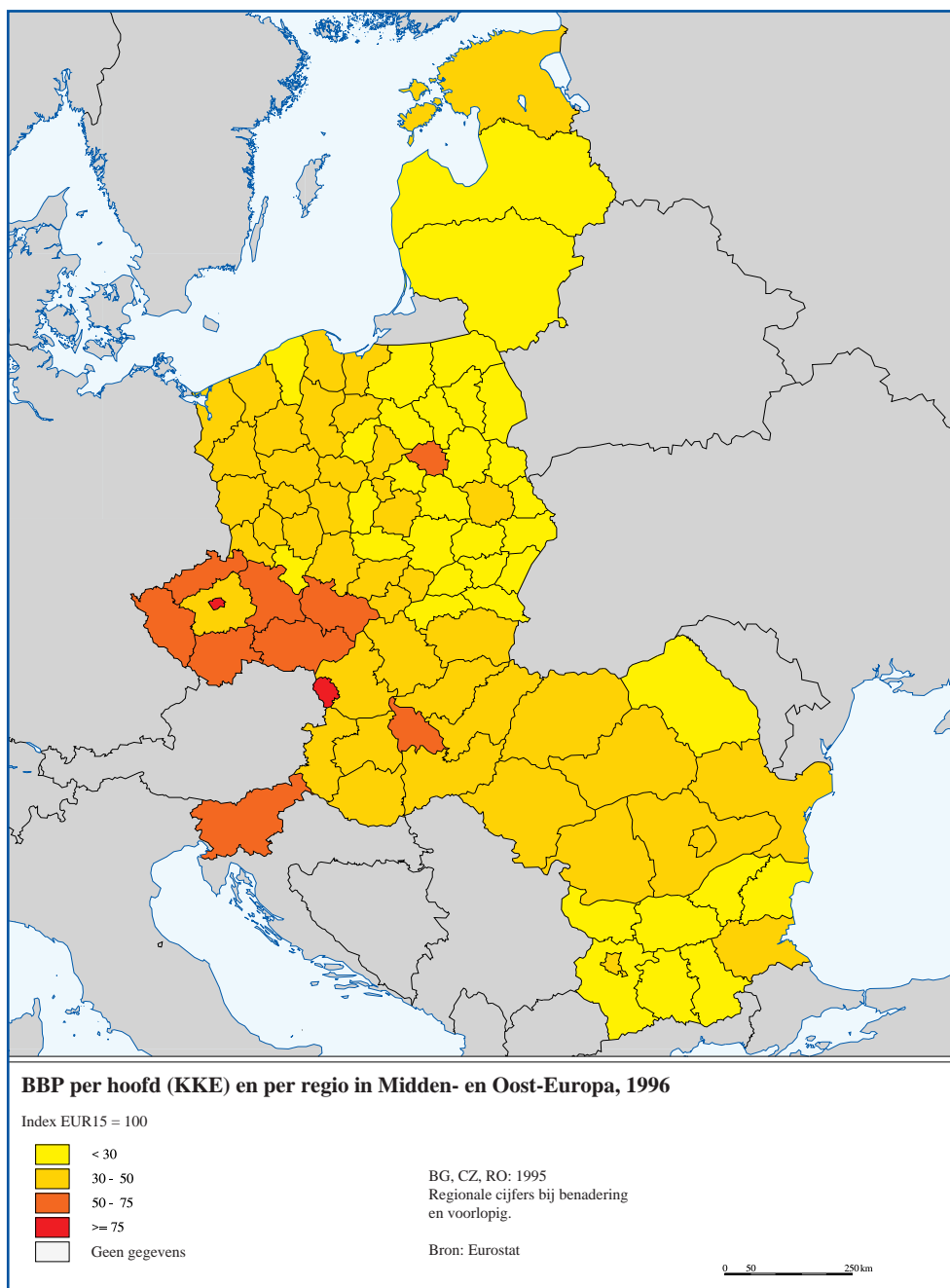
De situatie in de landen van Midden- en Oost-Europa (LMOE) is snel geëvolueerd sinds het oude regime rond het begin van het decennium ineenstortte. Na een aanvankelijke scherpe daling van het inkomen en de productie hebben de meeste Midden- en Oost-Europese landen vanaf 1993 of 1994 groei gekend. Het herstel is in het algemeen gesproken het sterkst geweest in de landen die de meeste voortgang boekten bij de overgang naar een markteconomie, en die daarmee de te

behalen voordelen van de omwenteling hebben laten zien. Door het herstel en de grotere economische samenwerking met de EU hebben veel Midden- en Oost-Europese landen grote stappen gezet op de weg naar het lidmaatschap van de EU.

Toch dient nog veel werk te worden verzet om de productie op te voeren, de werkloosheid en de regionale ongelijkheid te verminderen en de kwaliteit van de infrastructuur te verbeteren; de structuurfondsen hebben

Uitbreiding

Veel landen van Midden- en Oost-Europa (LMOE) hebben grote vorderingen gemaakt bij hun voorbereiding op het lidmaatschap van de EU. De snelle groei sinds 1993 in een aantal van deze landen heeft ervoor gezorgd dat in de gezamenlijke LMOE het BBP per hoofd van de bevolking is gestegen tot circa 40 % van het EU-gemiddelde, al zijn er nog steeds aanzienlijke verschillen per land: terwijl het BBP per inwoner in Letland 27 % van het EU-gemiddelde bedraagt, is dit in Slowenië 68 % en in Tsjechië 63 %. Er valt echter nog veel werk te verzetten om de productie verder te doen stijgen, de werkloosheid en de regionale verschillen te verkleinen en de kwaliteit van de infrastructuur te verbeteren. Een wezenlijke rol zal daarin zijn weggelegd voor het pretoetredingsinstrument voor structuurbeleid, de structuurfondsen en het Cohesiefonds van de EU.

Regionale onevenwichtigheden en in de LMOE

De regionale onevenwichtigheden in de landen van Midden- en Oost-Europa (LMOE) vertonen een duidelijk patroon. Hoofdsteden, grote stedelijke centra en veel aan het westen grenzende regio's staan er doorgaans beter voor en hebben meer succes geboekt bij het aantrekken van directe investeringen uit het buitenland - die de werkloosheid verminderden en de economie stimuleerden - dan de meer oostelijk gelegen regio's en de regio's in landen die trager zijn geweest bij het uitvoeren van hervormingsprogramma's.

In Hongarije is bijvoorbeeld een groot deel van de economische bedrijvigheid geconcentreerd in westelijke regio's en in Boedapest, terwijl de oostelijke regio's zwaar zijn getroffen door achteruitgang van de industriële en de agrarische productie. Deze ontwikkeling is in de hand gewerkt doordat Boedapest en de westelijke regio's naar schatting 80 à 90 % van alle directe investeringen uit het buitenland ontvingen. De relatieve economische sterkte van de regio's blijkt ook uit de werkloosheid, die varieert van 7 % in Boedapest en Midden-Hongarije tot circa 19 % in Noord-Hongarije.

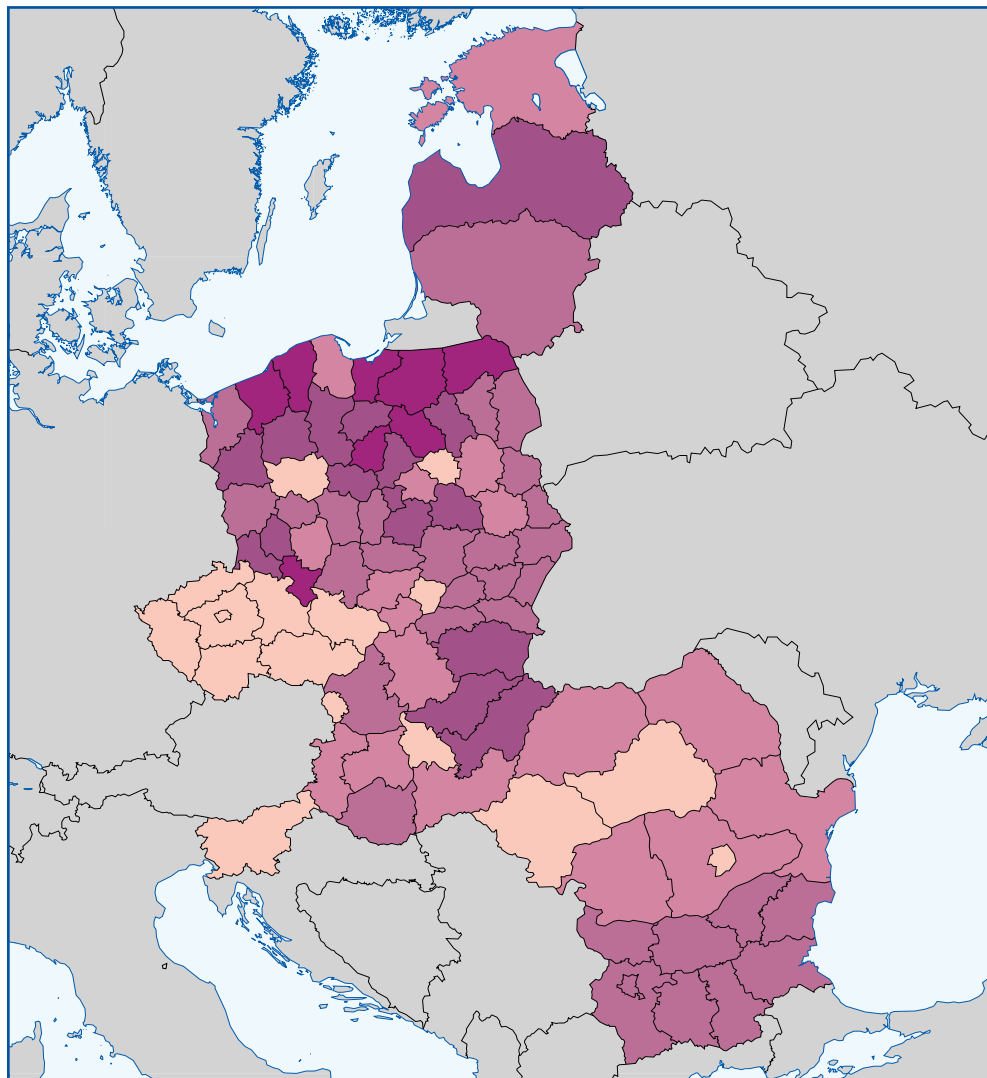
In Polen zijn de regionale onevenwichtigheden iets geringer, maar ook daar kunnen belangrijke verschillen bestaan tussen regio's die aan elkaar grenzen. Warschau, de grote stedelijke centra en sommige centrale en westelijke gebieden verkeren in het algemeen in een gunstiger positie door een zich snel uitbreidende tertiaire sector, meer directe investeringen uit het buitenland en meer buitenlandse handel. Omgekeerd zijn sommige regio's, vooral in het noorden maar niet alleen daar, getroffen door de achteruitgang van de landbouw en de ineenstorting van de industriële productie. Dit verklaart de regionale verschillen in werkloosheidspercentage binnen Polen. In het algemeen geven grote stedelijke centra zoals Warschau de laagste werkloosheid te zien (5 %).

hierin een belangrijke rol te spelen. Verder zal, voor de Midden- en Oost-Europese landen klaar zijn om deel te nemen aan het structuurbeleid van de EU, veel inspanning nodig zijn om het administratieve kader voor de fondsen op te zetten.

Hoewel de productie flink inkromp in de eerste jaren na de omwenteling, heeft het economisch herstel vanaf 1993 sommige Midden- en Oost-Europese landen in staat gesteld de afstand in productie per hoofd met de Unie te verkleinen. In 1997 was het BBP per hoofd in de LMOE samen 40% van

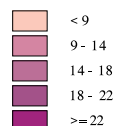
het EU-gemiddelde. Hierachter gaat grote onevenwichtigheid schuil, met in Letland een BBP per hoofd van slechts 27% van het EU-gemiddelde en in Slovenië van bijna 68%. Slechts twee regio's, Praag en Bratislava, hebben een BBP per hoofd van meer dan 75% van het EU-gemiddelde.

Regionale onevenwichtigheden binnen de LMOE worden enerzijds gekenmerkt door relatieve welvaart in stedelijke centra en sommige grensgebieden met de EU, die profiteerden van uitbreiding van de dienstensector, en anderzijds door omlaag

Werkloosheidspercentages in Midden- en Oost-Europa, 1995

% van beroepsbevolking

BG: nationaal cijfer
 HU, PL, RO, SK:
 geregistreerde werkloosheid
 Overig : AKT-gegevens
 Regionale cijfers bij benadering.

0 50 250 km

geschoten werkgelegenheid in andere regio's ten gevolge van grootschalige banenverliezen in de traditionele industrie en inkrimping van de landbouw. In sommige streken blijft de werkgelegenheid in landbouw en industrie nog groot door uitstel van herstructurering.

De werkloosheid is in de meeste landen aanzienlijk toegenomen, maar er is een grote variatie, van 5% in Tsjechië tot 14% in Bulgarije, Letland en Litouwen. Grote regionale verschillen bestaan eveneens in de werkloosheid, met in stedelijke centra en de meeste regio's in het Westen de laagste werkloosheid. De beroepsbevolking is afgenomen met het teruglopen van de kans op een baan en het zich terugtrekken van mensen van de arbeidsmarkt. In veel LMOE ligt de arbeidsparticipatie nu dicht bij het EU-gemiddelde. Er bestaan regionale verschillen, waarbij in gebieden met een nog niet voltooide herstructurering de arbeidsparticipatie vaak hoog is.

De Europese integratie gaat gepaard met toeneming van de handelsstromen. In 1995 was de EU de belangrijkste handelspartner van alle LMOE en hun aandeel in de totale handel van de EU is nu groter dan dat van Japan. Dit heeft geleid tot een aanzienlijk handelsoverschot van de EU met deze

landen en hun wisselkoersverhouding met de EU wordt in toenemende mate bepaald door handel in producten afkomstig uit dezelfde sectoren. De LMOE als geheel hebben ook een aanzienlijke instroom van buitenlandse directe investeringen, al is die voornamelijk gericht op enkele landen met een vergevorderd hervormingsprogramma. De EU-lidstaten zijn verreweg de belangrijkste investeerders en daarmee wordt de toenemende integratie verder bevestigd.

Aan de economische problemen die hierboven zijn genoemd kan worden toegevoegd dat de Midden- en Oost-Europese landen nog veel investeringen nodig hebben in de transport-infrastructuur en voor de bescherming van het milieu. Hoewel het niveau van de infrastructurale voorzieningen in veel opzichten vergelijkbaar is met dat van de EU, is de kwaliteit in het algemeen duidelijk minder.

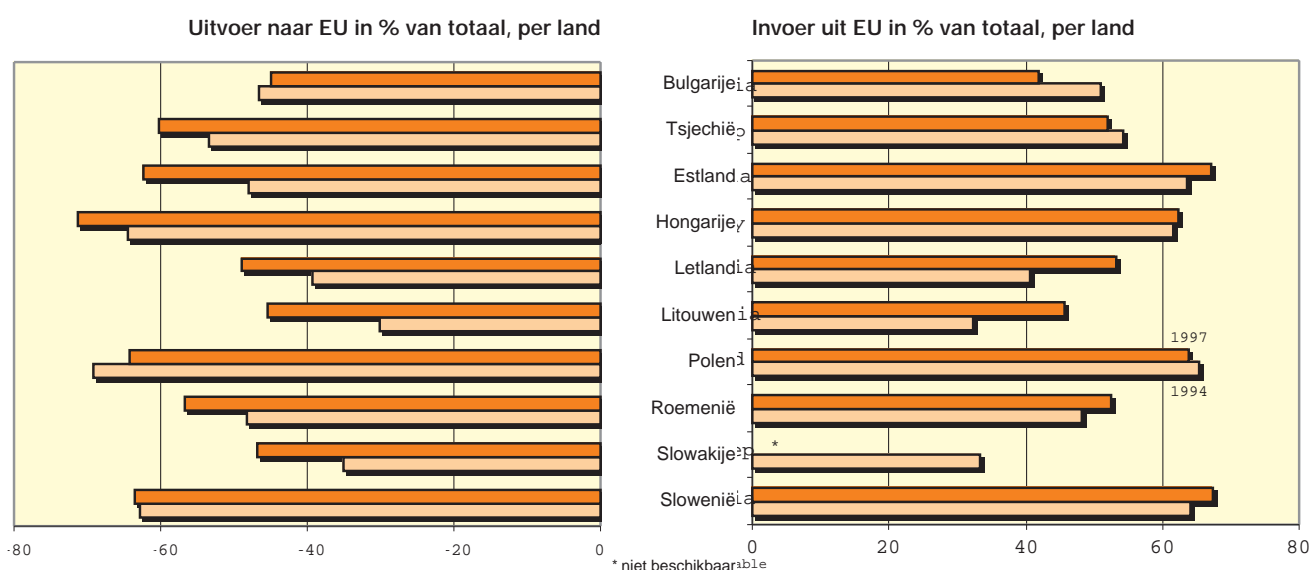
Ondanks de grote structurele problemen moeten de meeste LMOE nog een regionaal beleid ontwerpen. Na de omwenteling hebben de regeringen in verschillend tempo het systeem van staatsinterventie in de economie afgeschaft en prioriteit gegeven aan macro-economische stabilisatie. Naarmate de economie stabiel werd,

Instellingen voor regionaal beleid in de LMOE

In de meeste landen van Midden- en Oost-Europa (LMOE) spelen de voor regionale ontwikkeling bevoegde ministeries voornamelijk een beleidsvormende en soms ook een coördinerende rol, veeleer dan een operationele. Zij bereiden concept-regelgeving en hervormingen van het regionale beleid voor en in sommige gevallen ontwerpen zij initiatieven voor regionale ontwikkeling. De uitvoering van deze initiatieven ressorteert echter doorgaans onder vakministeries of onder regionale autoriteiten.

Om deze sectorale activiteiten te coördineren hebben de meeste LMOE interministeriële raden opgericht, die gewoonlijk bestaan uit vertegenwoordigers van de vakministeries. In sommige LMOE spelen deze raden ook een rol in de beleidsvorming en doen zij voorstellen voor reguleringen op het gebied van regionale steunverlening. De coördinatie tussen de verschillende takken van sectorbeleid is echter zwak en bij de maatregelen voor regionale ontwikkeling is meestal geen sprake van gemeenschappelijke doelstellingen ter zake.

Handel van de LMOE met de EU, 1994 en 1997

gingen de meeste regeringen echter een ontwikkelingsbeleid opzetten om regionale verschillen aan te pakken. Dit werd vergemakkelijkt door decentralisatie van bestuur en aangemoedigd door het vooruitzicht op lidmaatschap van de EU.

In de meeste landen is daarmee een begin gemaakt met het vastleggen van een wettelijke, institutionele en budgettaire structuur voor regionaal beleid, die nodig is om deel te kunnen nemen aan het structuurbeleid van de EU. In enkele Midden- en Oost-Europese landen (Hongarije, Letland en Roemenië) bestaat nu een speciale wettelijke basis voor regionaal beleid. Op nationaal niveau is de ministeriële verantwoordelijkheid voor regionaal beleid beter geregeld en zijn administratieve procedures ontwikkeld. Op regionaal niveau is het bestuur versterkt door decentralisatie.

Het volledig realiseren van deze instellingen en procedures zal echter lang duren. Het regionale beleid van de LMOE is nog zwak; er ontbreekt een alomvattende strategie en een programmatische benadering. Maatregelen krijgen gauw het karakter van kleine projecten, die worden uitgevoerd als onderdeel van een sectoraal beleid dat

weinig gecoördineerd is. Er blijft behoefte aan versterking van de ministeries die verantwoordelijk zijn voor het regionaal beleid en aan vergroting van hun uitvoerende macht, evenals aan de formulering van een nationale strategie voor regionaal beleid op grond waarvan sectorbeleid kan worden gecoördineerd. Financiële procedures moeten ook worden verbeterd om steun van de structuurfondsen doelmatig te kanaliseren. Er moet dus nog veel worden gedaan voordat de Midden- en Oost-Europese landen gereed zijn om te participeren in het structuurbeleid van de EU.

De economie van Cyprus is in veel opzichten goed voorbereid op de toetreding. Al bestaan er nog geen geharmoniseerde cijfers over koopkrachteenheden, het BBP per hoofd van Cyprus zal (in KKE) ongeveer 75% of zelfs wat meer van het EU-gemiddelde bedragen en het eiland komt misschien bij toetreding niet meer in aanmerking voor steun onder doelstelling 1. De werkloosheid is er laag en de werkgelegenheid hoog, maar de productiviteit - gegeven het BBP per hoofd - laag.

Het verslag

De volledige tekst van het zesde periodieke verslag is beschikbaar op de Inforegio site <<http://inforegio.cec.eu.int/6rp>>.

Het verslag kan ook worden verkregen bij de verkooppunten van het Bureau voor Officiële Publikaties der Europese Gemeenschappen.

Europese Commissie
Directoraat-generaal Regionaal beleid en Cohesie

CX-20-99-688-NL-C

Verantwoordelijke uitgever: J.-P. Berg, EC DG XVI/F.2. De Commissie is niet aansprakelijk voor de inhoud van deze publicatie. Nadere informatie kunt U vragen aan L. NIGRI, fax: +32 2 296 60 03. Elektronisch adres van DG XVI op Internet: <<http://inforegio.cec.eu.int>> Deze nieuwsbrief wordt in de elf officiële talen van de Europese Gemeenschap gepubliceerd. Gedrukt op gerecycleerd papier.